

K n j i ž e v n a p o r o č i l a

Fideles executores,
Chirurgiani et apothicari,
Atque tota compania aussì,
Salus, honor et argentum,
Atque bonum appetitum...

Za izvedbo na naših odrih, katerim je pač slovenski prevod namenjen, seveda ni predgovor ni trije pevsko-baletni vložki s poslednjim vred ne pridejo v poštev. A slovstveno zgodovinsko so jako zanimivi.

Škoda, da ni prevajalec knjižici dodal par opazk o razgibanem življenju avtorja «Namišljenega bolnika», ki je sam igral to vlogo v teatru Palais Royal in po četrti predstavi (17. februarja 1673.) nepričakovano zapustil ta svet.

Juvančičev prevod ne gre povsod točno za originalom. Tu preskoči droben (včasih tudi daljši) stavek, tam podaja prosto, ohlapno, vendar tako, da zmisla bistveno nikdar ne pokvari. Preciozni molièreovski jezik je prevajalec mestoma malo preveč poenostavil, kar razumevanju raz oder gotovo ni na kvar. pazljivi bralec pa bi rad našel v knjigi več slovenskih sledi napihnjene, žlobudrave sodobne francoske frazeologije.

Pavel Karlin.

Rudolf Pečjak: Kraljična z mrtvim srcem. Pravljična komedija v štirih dejanjih. Pevske in glasbene točke zložil Anton Dolinar. Založila Podmladek Rdečega križa in šolski oder «Vesna» na meščanski šoli v Trzinu.

V opazkah stoji, da je misel te glume iz angleškega pravljničnega sveta. Najprej vidimo trpljenje dvorjanov, ki jih vlada neusmiljena kraljična. Nato mogočna vila začara grad, da je vse narobe: kraljična streže nekdanjim služabnikom, ki so prevzeli nje prejšnjo trdosrčnost. Ko prekipeva mera njene bridkosti, se čudežno preobrazi vse na staro, samo da se izpreobrnjena oblastnica zaveda pravkar končanega gorja. Zategadelj ostane mila in blaga.. Vse osebe govore v skrotovičenih stihih in obilnih stikih. Jedro je zdravo in vzgojno, lupina pa grenka in gorjupa, vsaj za odrasle, ki jim je četvero-dejanka namenjena kakor mladini. Dvorni maršal Pikolorum veže včasih otrobe, da je joj. Neslanih, iskanih, osladnih obratov je na zamete. Jezik je dober, popravila ga je menda druga roka, kakor sklepam iz neopiljenega besedila v partituri. Iztrebiti bi se dali še nadomestljivi germanizmi: cof, kregati, packati, žugati. Bomkanje pri dovršnikih je nepotrebno. Čemu tako radi pišemo majhna mizica za angleški: a little table? Velike mizice si ne morem misliti. «Tiskarskemu skratu» bi se bilo lahko še naprtilo: prej, kopel, pozvanjati in še nekaj malenkosti.

A. D.

S R B S K O - H R V A T S K A D E L A

Generacija pred stvaranjem. Almanah grupe za socialnu i kulturnu akcijo. Beograd (Mutapova 14) 1925.

Družabni ideal socijalne pravičnosti, kult dela, smotrena organizacija družbe z racijonalno produkcijo in pravično razdelitvijo dobrin — to so gesla, ki jih je grupa mladih beograjskih intelektualcev zapisala v uvod svojega prvega almanaha, to je notranja vez med članki posameznih sotrudnikov.

Dr. Mihajlo Konstantinović postavlja v članku «Pitanje svojine» antitezo med starim pojmovanjem lastnine kot pravice neomejenega razpolaganja, ki je uveljavljeno v rimskem pravu in v človeških pravicah francoske revolucije, in pa med modernim pojmovanjem lastnine kot socijalne funkcije. Ta antiteza ima svoj temelj v razliki med individua-

K n j i ž e v n a p o r o č i l a

lizmom in racijonalimom 18. stoletja, ki prišteva k prirojenim pravicam abstraktnega, izven prostora in časa živečega človeka tudi pravico do lastnine, in pa med zmagovitim spoznanjem 19. stoletja, da je človek v vsem odvisen od družbe in zgodovine in da zato tudi ne more biti govora o pravicah, ki jih ima posameznik neodvisno od družbe. To novo naziranje še ni kot tako nikjer oficijelno priznано, a vendar prodira že v javno mnenje in deloma tudi že v pravo.

Dr. Dragoljub Jovanović govori v članku «Organizovanje demokratije» o krizi, v kateri se nahaja politična demokracija. Francoska revolucija si je postavila za gesli svobodo in enakost, kompromis med tema dvema nasprotujočima si principoma je moderna družba. Izginile so stare ustanove; plemstvo, cehi in na njihovo mesto je stopila formalna enakost. Sedanji parlament je po svoji sestavi in volilnem redu izraz onega pojmovanja države, ki si jo predstavlja kot vsoto atomov, t. j. enakih individuov. A ker je vsakdo predvsem pripadnik svojega stanu, ker so stanovi organi družbe, zato je parlament v sedanji obliki lažnivo ogledalo narodne volje. Zanimanje delovnih mas se obrača k sindikatom in kooperativam, v katerih vstaja temelj nove, organske demokracije. Sindikalizem mora prekvasiti parlament, vlado in državo. Začetek razvoja v to smer so delavski obratni sveti v zapadnih državah in sovjetska organizacija v Rusiji. Delo pa naj bo vez med stanovi, na mesto amorfne suverenitete naroda naj stopi suverenost dela.

Dr. Lujo Novak opisuje pod naslovom «Seljačko gibanje u Evropi» agrarno reformo v raznih državah. Tendenca kmetkega gibanja, ki še ni našlo svojega Marxa, je povsod, tudi v Rusiji, ustanavljanje malih, a življenja zmožnih posestev. Sedaj je sicer nekoliko upadlo, a problemi zemlje, poljedelskih produkcijskih sredstev in položaja kmeta v državi in družbi še niso zadovoljivo rešeni v nobeni državi.

Luka Smodlaka pošilja iz Londona v članku «Kulturna kooperacija» poročilo o delu norveškega «Instituta za primerjalno kulturno raziskovanje». Preko primerjanja nacionalnih kultur moramo priti do univerzalne.

Iz Washingtona pa prispeva Ilija M. Petrović članek «Američka škola energije», ki opisuje organizacijo in značaj ameriškega šolstva v njegovih dobrih in slabih straneh. Temu kakor tudi prejšnjemu članku se more očitati, da sta ostala pri prvi impresiji in se nista poglobila v analizo problema, ki ga obravnavata.

Nato sledita dva članka o našem povojnem razvoju kulturno-političnega mišljenja. «Diktatura partizanstva» dr. Mije Mirkovića je pregled razvoja političnih strank. Mladina, ki je igrala važno vlogo v boju za ustanovitev države, je razočarana, idealizem strt, vsi novi pokreti na tleh, stari voditelji in stranke so zopet zavladali. Socijalna demokracija ni našla prave baze, komunizem je bil po trenutnem uspehu strt brez pravega odpora, le Stjepanu Radiću se je posrečilo rešiti svoje gibanje preko prvih povojnih let, dasi je njegov program medel in metoda romantična. A tudi stare stranke so brez pravega socijalnega čuvstvovanja in le resnična pot inteligence med doslej prezirani narod more prinesti rešitev.

Otokar Keršovani pa podaja lepo sliko povojne omladine v članku «Nove generacije i njihovi pokreti». On loči med maksimali-

K r o n i k a

stičnimi in minimalističnimi mladinskimi gibanji in konstatira, da so propadli maksimalisti, ki so prevladovali v burnem desetletju 1910./20. (najprej skrajni nacijonalizem, ki se ob koncu svetovne vojne prevrže v komunizem) in da je sodobna Orjuna le neinteligentno kopiranje fašizma. Maksimalistična gibanja so v politiki kakor v umetnosti (Keršovani izvede zanimivo paralelo med revolucionarnim razpoloženjem v politiki in umetnosti v prejšnjem desetletju) dostikrat kopija tujih pokretov brez možnosti aklimatizacije in končajo navadno v bohemskem kavarniškem debaterstvu. Ustvarila so pa doslej v resnici nekaj le gibanja s parolo drobnega dela. Treba nam je ameriškega tipa študenta-delavca, realista v mišljenju, delu in ciljih.

V sklepnem članku «Unitarizam i federalizam» se dr. Mihajlo Arsić po razmotrivanju tega problema v splošnem in pri nas posebej odloči za avtonomistično-federalistično ureditev države, ki bo najprej privedla do nacijonalnega ujedinjenja Jugoslovanov.

Almanah kot celota predstavlja naravnost cel socijalni sistem, sliko bodoče družbe, za katero se hoče boriti ta «generacija pred stvaranjem». Ni pomembnejšega vprašanja, ki bi se tu ne obravnavalo, mnogi problemi so krasno rešeni. Škoda je le, da niso bolj natančno orisani, zlasti problem nacijonalizma in internacijonalizma in pa vprašanja verskega in etičnega naziranja, katerih važnosti se grupa gotovo zaveda. Iz almanaha veje duh optimizma, veselja do dela brez dekadentstva in bohemstva. Program sam pa odreja tej mladi generaciji ogromno polje za praktično uveljavljanje in ji daje pravico do borbe proti starim, ki so toliko zamudili. Borba jo bo tudi prisilila, da ostro označi razliko med seboj in drugimi gibanji, ko si bo morala izbrati prijatelje in nasprotnike v areni politične borbe. *F. Zwitter.*

KRONIKA

D O M A Č I P R E G L E D

Beograjska drama v sezoni 1925/1926. Letošnja sezona se je pričela v znamenju umetniškega medvladja, ki je posebno v začetku potisnilo v negotovost zlasti vse, kar se tiče umetniške orijentacije. Pogosto menjavanje vodilnih oseb je pri institucijah, kakršno je gledališče, nezdravo, posebno, če teh izprememb ne diktirajo umetniški oziri in vsak zdrav ensemble bo gotovo točno beležil podobne izpremembe, navadno v negativnem zmislu. Beležil jih je tudi beograjski, ki se je komaj sedaj, proti koncu sezone, pričel izmikati neskladnosti in se prilagajati novim smernicam. Novim vsled tega, ker treba poudariti, da tokrat izprememba v vodstvu vendarle ni značila le zunanjega dogodka. Povzročila je v umetniškem oziru neko tiho krizo, ki še ni dosegla svoje končne rešitve in vsled tega še ni mogoče govoriti o njenem obsegu in njenih sadovih. Opaža se le priliv novih umetniških resnic, ki počasi pridobivajo tal in poskušajo obrniti dosedanjo umetniško orijentacijo v drugo smer. Kakšen uspeh bodo dosegle in v koliko bo ta uspeh značil pozitívno pridobitev — to oboje je vprašanje, ki ga bo morala definitivno rešiti bržkone šele prihodnja sezona.

Brez ozira na omenjeno krizo pa ima letošnja sezona v primeri z lansko svoj posebni značaj zaradi vprizoritve kar petih izvirnih, domačih del. Iz-